

Περίληψη - Summary

Emi Koishi: «Λέοντες, Γρύπες, Σφιγγες στις σφραγίδες και στα σφραγίσματα κατά την ΜΜΠ- ΥΜ/ΥΕ ΙΙΙ περίοδο. Συνθέσεις - Σχήματα- Υλικά»

Ο σκοπός της παρούσας διατριβής ήταν να εξετάσει τα τρία θέματα, του λέοντα, του γρύπα και της σφιγγας, στις σφραγίδες και τα σφραγίσματα του Αιγαιακού χώρου εικονογραφικά μεν, όμως όχι ως προς τους ρυθμούς (στυλ), αλλά ως προς την στάση και την τοποθέτηση των τριών θεμάτων πάνω στη σφραγιστική επιφάνεια, καθώς και τις συνθέσεις που προκύπτουν από τους συνδυασμούς τους με άλλα θέματα, όπως άλλα ζώα, ανθρώπινες μορφές, παραπληρωματικά και συμβολικά θέματα. Τα ζητήματα αυτά εξετάστηκαν σε συσχέτισμό με τα σχήματα των σφραγίδων και τα υλικά κατασκευής τους μέσα στο γεωγραφικό πλαίσιο του αιγαιακού κόσμου και στην εξέλιξη που παρατηρείται μεταξύ των ΜΜΠ/ΙΙΙ χρόνων, όταν τα σκληρά πετρώματα αρχίζουν να χρησιμοποιούνται για την κατασκευή σφραγίδων, και μέχρι την ΥΧ ΙΙΙ περίοδο.

Με αυτή την προσέγγιση ευελπιστούμε να καλύψουμε το κενό που υπάρχει στην έρευνα και που αφορά στην σχέση ανάμεσα στις παραστάσεις και στην χρήση των υλικών κατασκευής των σφραγίδων, που είναι οι λίθοι, ορισμένα μέταλλα και η υαλόμαζα.

Η μελέτη αυτή επιχειρεί, επίσης, τον εντοπισμό της πιθανής σχέσης μεταξύ της χρήσης συγκεκριμένων υλικών για συγκεκριμένες παραστάσεις.

Από τα παραπάνω, προκύπτουν ερωτήματα που αφορούν την οικονομική και κοινωνική θέση των ιδιοκτητών των σφραγίδων, αλλά και γενικότερα ζητήματα που αφορούν την ιδεολογία και τη θρησκεία στον αιγαιακό χώρο, προς την απάντηση των οποίων ευελπιστούμε να έχουμε συμβάλει.

Για να ανταποκριθούμε στους στόχους μας, καταγράφηκαν συνολικά οκτακόσιες εξήντα τρεις σφραγίδες και σφραγίσματα με τα εν λόγω θέματα, που τοποθετούνται από τη ΜΜ ΙΙ-ΙΙΙ έως την ΥΧ ΙΙΙ. Για να συγκρίνουμε και να κατατάξουμε τις σφραγίδες και τα σφραγίσματα με τα θέματα του λέοντα, του γρύπα και της σφιγγας, ορίσαμε ότι οι σφραγίδες και τα σφραγίσματα, θα εξετασθούν σε τρεις άξονες: Παραστάσεις, Στάσεις, Συνθέσεις.

Με βάση τις ταξινομήσεις καταλήξαμε στις παρακάτω διαπιστώσεις και απόψεις.

Σε ό,τι αφορά στην απόδοση των θεμάτων, όπως η κλίση του λαιμού/κεφαλιού και η κατεύθυνση του κεφαλιού, υποθέτουμε ότι σχετίζεται κυρίως με τα εργαστήρια. Τα εργαστήρια μάλλον θα είχαν ένα «ρεπερτόριο» θεμάτων και σε αυτά έκαναν παραλλαγές ανάλογα με τις ανάγκες και/ή με τις παραγγελίες. Επί πλέον, ανάλογα με την χρονολογική αλλαγή, προτιμώνται οι πιο δραματικές απεικονίσεις, το λυγισμένο σώμα, λαιμός και κεφάλι.

Όσον αφορά στο πρόβλημα ότι μία παράσταση π.χ. «επίθεση λέοντα/γρύπα σε άλλο ζώο», απεικονίζεται με διαφορετικές συνθέσεις,

ωστόσο εμφανίζονται διαφορετικά σχέδια, υποθέτουμε ότι έχει σχέση με τον σκοπό ή τους ιδιοκτήτες των σφραγίδων. Πρώτον, θεωρούμε ότι μια ομάδα συνθέσεων, που παρουσιάζουν παρόμοιο σχέδιο, θα είχε χρησιμοποιηθεί για τον ίδιο σκοπό. Δεύτερον, ότι συμβολίζει μια ιδιαίτερη ομάδα ανθρώπων, κοινωνική ή θρησκευτική, που κατέχει ηγεμονική θέση.

Επί πλέον, αν και αυτή η υπόθεση είναι ασαφής, το ότι μία παράσταση απεικονίζεται σε διαφορετικές συνθέσεις, υποθέτω ότι έχει σχέση με τον σκοπό και τη χρήση των σφραγίδων, με τους ιδιοκτήτες τους ή με δύο είδη εργαστηρίων τα οποία εφαρμόζαν διαφορετικές τεχνικές κατασκευής (χειροκίνητο ή περιστρεφόμενο τρυπάνι). Επειδή συναντώνται ανάλογα με το γεωγραφικό πλαίσιο και με τα υλικά κατασκευής, φαίνεται ότι αυτός ο διαχωρισμός δεν είναι τυχαίος. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτά τα δύο είδη εργαστηρίων δεν ήταν εντελώς ανεξάρτητα, αλλά ότι είχαν επαφές, επειδή εντοπίζονται πολλά κοινά εικονογραφικά στοιχεία μεταξύ τους. Πιθανολογείται η ύπαρξη κάποιου «οδηγού» θεμάτων, που ήταν γενικά αποδεκτός μεταξύ εργαστηρίων ή τεχνιτών σφραγιδολυφίας.

Τέλος, συζητήσαμε ερωτήματα για την χρήση των σφραγίδων και καταλήξαμε σε τρεις πιθανές απόψεις, ότι: (Α) Συμβολίζουν την υψηλή κοινωνική και/ή θρησκευτική θέση του ιδιοκτήτη, (Β) Είναι συμβολικοί φορείς δύναμης, θρησκευτικής ή κοινωνικής, (Γ) Έχουν εμπορική χρήση, ως ετικέτες. Υπέθεσα ότι με αυτές τρεις χρήσεις συνδέεται η αξία της σφραγίδας και ένα κριτήριο για την αξία των σφραγίδων είναι ίσως η ποιότητα της σφραγίδας και το αν παραπέμπει σε μαζική παραγωγή ή όχι.

Με τη σύνοψη των δεδομένων της παράστασης, της στάσης, της σύνθεσης, καθώς και των συνδυασμών των τριών θεμάτων μας με τα συμβολικά/παραπληρωματικά θέματα και ανάλογα με την χρονολόγηση, την περιοχή προέλευσης και τα υλικά κατασκευής, φάνηκε ότι υπάρχουν διαφορετικές τάσεις σχετικά με την προτίμηση ανά περιοχή και υλικό. Η παράλληλη διερεύνηση της εικονογραφικής εξέλιξης μας οδήγησε σε υποθέσεις σχετικά με την αξία και τη χρήση των σφραγίδων με τα τρία θέματα και με τη λειτουργία των εργαστηρίων κατασκευής τους.

Με βάση αυτά τα αποτελέσματα, υποθέτω ότι υπάρχει δυνατότητα να διακρίνεται η σχέση ανάμεσα στους κατόχους των σφραγίδων και στις παραστάσεις λεόντων και γρυπών με το σχέδιο της σφραγίδας, δηλαδή να αναγνωρίζεται η εικονογραφική τάση της περιοχής.

Emi Koishi: «Lion, Griffin, Sphinx on seals and sealings from MM II to LM/LH III period. Compositiones - Shapes - Materials»

The goal of this doctoral thesis is to study the iconography of three motifs, lions, griffins and sphinxes, on Aegean seals and sealings. However, this study does not refer to styles, but to the poses of the animals, to their placement on seals and to compositions resulting from their combination with other motifs, like animals, human figures, symbolic and complementary

motifs. These matters have been examined in relation to the shape and the material of the seal within the geographical frame of the Aegean world and within a chronological range from MM II/III (when the hard-stone seal's tools came to use) to Late Bronze Age III period.

This approach intends to fill a gap in research, that has to do with the relationship between the representation on the seal's surface and the material used each time, that is stone, certain metals, and glass. It also attempts to find the possible relationship between the use of specific materials for specific representations.

The above matters arise the question about the economic and social position of seals owners, but also general matters, like ideology and religion in the Aegean world; I hope I have contributed to the discussion of these matters.

In terms of methodology, I have collected and listed a total of eight hundred sixty-three seals and sealings with the three motifs in question (lion, griffin, sphinx), dated from MM II-II to LH III. These seals and sealings have been examined on three axes: Subjects, Poses, Compositions and classifications have been effectuated.

Classification has allowed me to make the following suggestions: For the rendering of motifs, as far as the inclination of the neck/head and the direction of the head are concerned, I have proposed that they are connected mainly with the workshops. Workshops may have had a repertory of motifs, but made variations of them according to needs and/or orders. Moreover, following the chronological change, it seems that more dramatical representations, with animals bending their body, neck and head, were preferred.

I have also confronted the question why the same scene, for example "lion/griffin attacks another animal", is represented in different compositions and show a different design. I have come to the supposition that there is a relationship between the purpose of the seals and their design. First I suppose that a group of compositions, which shows a similar design, must have been used for the same purpose. Second, that a group of compositions symbolize one particular group of people, who have a social or religious hegemonic position.

Moreover, although this is merely a speculation, I think that, when a subject is represented in different compositions, there must be a relationship between the purpose and the use of the seals, the seals' owners or the two kinds of workshops, which were implementing different engraving techniques (with burins or knives for soft stone, with bow lathe for hard stone). As long as the representations of seals and sealings are related to the geographical frame and the seals material, it seems that this separation is not accidental. We can suppose that these two kinds of workshops were not completely independent, but had contacts between them, because it is confirmed that they had many common iconographical elements. Probably, they had something like a guide or a "pattern book" for the seals' subjects, which was generally accepted among workshops or craftsmen.

Finally, I have discussed the problem of the seal's use and have arrived to three probable conclusions: I) Seals with lions, griffins and sphinxes symbolize a high social and/or religious position of their owner, (II) Seals are a symbolic means of power, social and/or religious, (III) Seals have a commercial use, for labeling goods. I have supposed that these three uses were connected with the value of the seals and that a criterion for their value may be their quality and whether they were the result of mass production or not.

The synthetic discussion on subjects, poses, compositions and combinations of the three motifs to others, in relation to the chronology of seals, their materials and the finding areas has led me to the idea that there existed different tendencies according to the region and the material.

Equally, the investigation of the iconographical development resulted in suggestions concerning the value and use of the seals with the three motifs of lion, griffin and sphinx and the activity of the workshops that have produced them.

These results allow us to discern a relationship among the seal's owners, the subject (lions, griffins, sphinxes) and the design of seals, namely the iconographical tendency of an area.